

ภาคผนวก

ผนวก ก

มหาบุรุษ ลักษณะ 32 ประการ

1. มีพระบาทราบเสมอกัน (พระบาท = เท้า)
2. ลายพื้นพระบาทเป็นจักร (จักร = รูปลอยล้อรถ คือธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุลล้นำไป สู่ที่หมาย)
3. มีสันพระบาทยาว (ถ้าแบ่ง ๔ ส่วน พระขงฆ์ตั้งอยู่ในส่วนที่ ๓) (พระขงฆ์ = แฉ่ง)
4. มีนิ้วยาวเรียว (หมายถึงนิ้วพระหัตถ์และพระบาทด้วย) (นิ้วพระหัตถ์ = นิ้วมือ)
5. ฝ่าพระหัตถ์และฝ่าพระบาทอ่อนนุ่ม
6. ฝ่าพระหัตถ์และฝ่าพระบาทมีลายดุจตาข่าย
7. มีพระบาทเหมือนสังข์คว่ำ อัญช็ือพระบาทตั้งลอยอยู่หลังพระบาท กลับกลอกได้คล่อง เมื่อทรงดำเนินผิดกว่าสามัญชน (อัญช็ือ = กระดุก ดำเนิน = เดิน)
8. พระขงฆ์เรียวดุจแฉ่งเนื้อทราย
9. เมื่อยืนตรง พระหัตถ์ทั้งสองจับพระชานู (พระชานู = เข่า)
10. มีพระคุษะเร้นอยู่ในฝัก (พระคุษะ = อวัยวะที่ลับ)
11. มีฉวีวรรณดุจสีทอง (ฉวีวรรณ = สีผิวกาย)
12. พระฉวีละเอียด (พระฉวี = ผิว)
13. มีเส้นพระโลมาเฉพาะชุมละเส้น ๆ (พระโลมา = ขน)
14. เส้นพระโลมาดำสนิทเวียนเป็นทักษิณาวฏ มีปลายอนขึ้นข้างบน (ทักษิณาวฏ = วงเวียน ทางขวาอย่างเข็มนาฬิกา)
15. พระกายตั้งตรงดุจท้าวมหาพรหม
16. มีพระมังสะดุมเต็มในที่ 7 แห่ง (คือ หลังพระหัตถ์ทั้ง 2 และหลังพระบาททั้ง 2 , พระอังสา ทั้ง 2, กับลำพระศอก) (พระมังสะ = เนื้อ, ขึ้นเนื้อ พระอังสา = บ่า, ไหล่ พระศอก = คอ)
17. มีส่วนพระสรีระกายบริบูรณ์ (ลำพี) ดุจกึ่งท่อนหน้าแห่งพญาราชสีห์
18. พระปฤษฎางค์ราบเต็มเสมอกัน (พระปฤษฎางค์ = ส่วนหลัง, ข้างหลัง)
19. ส่วนพระกายเป็นปริมณฑล ดุลปริมณฑลแห่งต้นไทร(พระกายสูงเท่ากับวาของ พระองค์)(วา = เท่ากับ 4 ศอก ประมาณ 2 เมตร)
20. มีลำพระศอกกลมงามเสมอตลอด

21. มีเส้นประสาทสำหรับรสพระกระยาหารอันดี
22. พระหนุคุดางแห่งราชสีห์ (โค้งเหมือนวงพระจันทร์) (พระหนุ = คาง)
23. มีพระทนต์ 40 ซี่ (ข้างละ 20 ซี่) (พระทนต์ = ฟัน)
24. มีพระทนต์เรียบเสมอกัน
25. พระทนต์เรียบสนิทมิได้ห่าง
26. เชี่ยวพระทนต์ทั้ง 4 ขาวงามบริสุทธ์
27. พระชิวหาอ่อนและยาว (อาจแผ่ปกพระนลาฏได้)(พระชิวหา = ลิ้น พระนลาฏ = หน้าผาก)
28. พระสุรเสียงดุจท้าวมหาพรหม ตรัสมีสำเนียงดุจนกการเวก
29. พระเนตรแจ่มใสดุจตาลูกโคเพียงตลอด
30. ดวงพระเนตรแจ่มใสดุจตาลูกโคเพียงตลอด
31. มีอุณาโลมระหว่างพระโขนง เวียนขวาเป็นทักษิณาวฏ (อุณาโลม = ขนระหว่างคิ้ว)
32. มีพระเศียรงามบริบูรณ์ดุจประดับด้วยกรอบพระพักตร์ (พระเศียร = ศีรษะ)